

Nr 76.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1935 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om inköp och bibehållande såsom naturskyddspark av ett skogsområde i Örkeneds socken av Kristianstads län.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 105, av herr *De Geer m. fl.* har hemställts, att riksdagen ville besluta hos Kungl. Maj:t anhålla därom att domänstyrelsen måtte bemyndigas inköpa ett skogsområde om cirka 51.77 har av hemmanet $\frac{7}{32}$ mantal Nyteboda nr 1 i Örkeneds socken i Kristianstads län och att, sedan det inköpta området och skogen av domänstyrelsen övertagits, detsamma måtte så förvaltas att dess utseende och karaktär i möjligaste mån bibehålles och skogen skyddas mot större avverkningar.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för denna framställning, hänvisas till motionen.

Över motionen hava yttranden i vederbörlig ordning införskaffats från domänstyrelsen och vetenskapsakademien. Domänstyrelsen har vid sitt yttrande fogat utlåtanden från jägmästaren i Blekinge-Åhus revir och överjägmästaren i södra distriktet. Vid vetenskapsakademiens yttrande hava fogats utlåtanden från professorn Henrik Hesselman ävensom från rektorn vid skogshögskolan Tor Jonson, professorerna vid högskolan Torsten Lagerberg och Olof Eneroth samt lektorn vid högskolan Henrik Carbonnier.

Det till inköp föreslagna området innehåller 51.77 hektar, varav 47.28 hektar produktiv skogsmark och 4.49 hektar impediment. Virkesförrådet har uppskattats till sammanlagt 10,540 kubikmeter. Området är av överjägmästaren i södra distriktet och länsjägmästaren i Kristianstads län värderat till 82,552 kronor, varav 1,891 kronor utgör markvärde.

Nils Larsson, nuvarande ägaren till hemmanet $\frac{7}{32}$ mantal Nyteboda nr 1, och hans hustru Bengta Larsson hava den 13 januari 1935 skriftligen förbundit sig att för 87,000 kronor till kronan försälja förenämnda skogsområde, vilket anbud skulle vara för dem bindande till den 1 augusti 1935.

Jägmästaren i Blekinge-Åhus revir anför i sitt utlåtande huvudsakligen följande:

»Staten äger betydande skogsområden i nordöstra Skåne och nordvästra Blekinge. Dessa skogsområden hava bildats huvudsakligen genom inköp, med början i slutet av 1880-talet, av mindre och medelstora hemman. Allt vad kronan förvärvat i dessa trakter var före försäljningen renskrapat på all saluduglig skog. Följden härav är, att gammal grov skog icke förekommer av någon betydenhet å kronoparkerna i dessa trakter. Samma är förhållandet å de enskilda skogarna. Det enda undantaget utgöres av hemmanet Stora Nyteboda, litt. B, som tack vare ägarens stora kärlek för sin skog till stora delar utgöres av tämligen orörd naturskog. Nuvarande ägaren av hemmanet är emellertid över 80 år gammal, och man har anledning förmoda, att efter hans död avverkningarna komma att sättas i gång, om icke staten på något sätt träder emellan.

Såsom motionären framhållit vore det av utomordentligt stort intresse, om detta hemman, eller delar av detsamma, kunde undgå en ren exploateringsavverkning såsom varande den sista resten av gammal naturskog i Skåne. Domänstyrelsen har också, med insikt härom, redan tidigare gjort ett försök att förvärva hemmanet och värderade detsamma för inköp år 1931. Vid denna tidpunkt fasthöll ägaren vid ett värde av 400,000 kronor för hemmanet, under det att undertecknad vid värderingen icke kom till ett högre värde än cirka 275,000 kronor. Då utsikt icke fanns, att ägaren skulle nedsätta sina anspråk, fick frågan då förfalla.

Enligt vid värderingstillfället upprättade handlingar omfattar hela hemmanet en sammanlagd areal av 260 har, varav 17 har åker, 218 har produktiv skogsmark samt 25 har impediment. Av denna areal föreslås nu att 51.7 har av den äldsta skogen skulle inköpas. Då något är bättre än intet är ju detta förslag en acceptabel nödfallsutväg. Från alla synpunkter vore det dock bättre, om hela hemmanet kunde inköpas. Om så skedde skulle icke det område, som är avsett att i viss mån skonas från kraftigare avverkningar behöva lösryckas ur sitt naturliga sammanhang med alla därav följande olägenheter, till exempel stormfaran, om, såsom med säkerhet kommer att ske, skogen ikring naturskyddsområdet hugges ned och detta sedan får stå kvar som en oas med intillbelägna skövlade marker. En föga uppbygglig bild.

Jag föreslår därför, att först och främst bör undersökas, om icke hela hemmanet kan förvärfvas. Detta bör ju icke taga någon längre tid i anspråk, då detsamma förut är värderat och några avverkningar att tala om sedan dess icke skett. Under alla omständigheter har icke mera avverkats än som kompenseras av tillväxten. Jag har talat med ägaren om saken och har han troligen icke något emot att sälja det hela, med undantag av en tomtplats vid Immeln där han har för avsikt att bygga ett hus. Hans prisidéer äro nog inte heller så uppskruvade nu som år 1931.

Om hela hemmanet kommer att förvärfvas och en del därav skall avsättas till naturskyddsområde, eller endast naturskyddsområdet kommer att köpas, bör dock i instruktioner för områdets skötsel tydligt sägas ifrån, att en försiktig avverkning dock bör ske i detsamma, så att skadade, döende och föryngringen överskärmande träd böra nyttiggöras. Även ungskogarna böra vara underkastade rationell skötsel. Området är nämligen icke orörd urskog utan har förut avverkning skett i detsamma.»

Överjägmästaren biträder i sitt utlåtande de skäl, revirjägmästaren anför för att staten skulle inköpa hela hemmanet $\frac{7}{32}$ mantal Nyteboda nr 1.

Utan tvivel skulle — framhåller överjägmästaren — det för inköp föreslagna mindre skogsområdet, om det förvärvades i samband med hemmanet för övrigt, betinga ett förhållandevis lägre pris än det nu fordrade. De särskilda skäl, som av motionärerna anförts, vore emellertid av sådan betydelse, att ett inköp av det redan hembjudna området borde komma till stånd, oaktat den fordrade köpeskillingen, 87,000 kronor, icke kunde beräknas bliva nöjaktigt förräntad. Såsom studieobjekt i fråga om betingelserna för uppkomst och utveckling av naturlig återväxt i barrblandskog ägde nämligen denna skog ett sådant värde, att dess bibehållande enbart för detta ändamål, så länge sådant vore möjligt, väl motiverade att ej enbart ekonomiska synpunkter bleve avgörande vid dess inköp.

Domänstyrelsen yttrar i ämnet:

»Den i försäljningsanbudet angivna köpeskillingen, 87,000 kronor, kan ej skäligen förräntas, även om området lägges under rationell skötsel med därav föranledda virkesuttag. En skälig förräntning kan vid sådan skötsel endast erhållas, därest köpeskillingen avsevärt nedsättes.

Då avsikten med inköpet är att för framtiden freda området från egentliga avverkningar skulle den ringa inkomst, som uppkomme vid tillgodogörande, i huvudsak, av allenast döda och döende träd, praktiskt taget ej lämna någon förräntning å kostnaden för inköp och för framtida tillsyn, även om priset bleve mycket lågt. Ett beslut i den riktning, att medel ur domänfonden skulle för ändamålet anlitas, skulle helt strida emot de grunder, som gälla för domänverkets affärsrättsliga förvaltning av domänfonden, och måste därför av styrelsen bestämt avstyrkas.

Ur ren naturskyddssynpunkt kunna skäl tala för att ifrågavarande område, om medel därtill kunna anvisas, inköpes och avsättes till nationalpark för att, jämlikt nådiga reglementet den 22 december 1911 rörande nationalparkernas förvaltning, ställas under vederbörande myndighets — vetenskapsakademiens — vård.»

Professorn Hesselman, som besökt skogsområdet i fråga tillsammans med tjänstgörande överjägmästaren i södra distriktet byråchefen Erik Måhlén och länsjägmästaren Frank af Peterséns, anför i sitt utlåtande huvudsakligen följande:

»Det till inköp föreslagna området intages av en av tall, gran och något bok bestående naturskog av sällsynt skönhet. Genom att avverkningen i skogen sedan långliga tider tillbaka varit mycket försiktig, ha träden kunnat utveckla sig under förhållanden, som så mycket som möjligt närma sig natur- eller urskogens. Skogens ålder växlar från 10—över 200 år. Med sannolikhet har utvecklingen varit den, att beståndet ursprungligen bestått av tall och bok, i vilket granen så småningom vandrat in. Granföryngringen har framförallt försiggått i luckor. Genom den försiktiga avverkningen och det sparsamma men tillräckliga ljustillflödet ha såväl tallen som granen uppnått en sällsynt hög grad av fulländning. Inom området finnas tallar, som ha en höjd av omkring 30 meter med en omkring 20 meter lång kvistfri stamdel, täckt av en bark uppdelad i fält, påminnande om skalet hos en sköldpadda. Granen når en höjd av över 30 meter. Grankronorna äro smala, spetsiga med fina hängande grenar, 15 till 20 meter av stammen är hos många individ kvistfri. Att döma av de avverkade, ur skogen ännu icke utforslade stammarna är till-

växten sällsynt jämn, årsring sluter sig till årsring utan större växling i bredden. Virket synes av dessa stammar att döma uppfylla de högsta kvalitetsfordringar.

Marktillståndet i skogen är gott, föryngringen av såväl gran som tall är riklig i luckorna. Markbeteckningen är den för den svenska barrskogen karakteristiska med husmossor och linnéa, goodyera, pyrola-arter m. fl.

I sitt nuvarande tillstånd representerar skogen på ett ovanligt vackert sätt det skogstillstånd, som av den bekante tyske professorn Möller benämnes 'Dauerwald', d. v. s. ett tillstånd i skogen, där markens och trädens krafter äro fullt utnyttjade, där den naturliga föryngringen snabbt följer på avverkningen och där träden i biologiskt och tekniskt hänseende nå en fulländad utveckling.

I skogsbiologiskt hänseende är sålunda den till inköp föreslagna skogen av ett mycket stort intresse, i flera hänseenden erbjuder den ett utmärkt tillfälle till studier och undersökningar av viktiga skogsvetenskapliga problem. Även som undervisnings- och demonstrationsobjekt är skogen av mycket stort värde.

För att bibehålla skogen i dess nuvarande skick fordras försiktiga avverkningar, man kan ej lämna skogen helt åt sig själv. Utan att ha gjort några kalkyler har jag genom diskussion med mina följeslagare, byråchefen Måhlén och länsjägmästare af Peterséns, kommit till den uppfattningen att genom dylika försiktiga avverkningar skulle kunna erhållas en ej föraktlig ränta å inköpssumman.»

Rektorn Jonson, professorerna Lagerberg och Eneroth samt lektorn Carbonnier, vilka genom besök på platsen väl känna till skogen, bekräfta i sitt utlåtande, att det ur flera synpunkter vore angeläget, att den märkliga skogen genom statsinköp kunde bevaras åt framtiden. Skogens utvecklingshistoria och biologi gjorde den till ett i hög grad intressant forskningsobjekt, och i rent pedagogiskt avseende vore den för den skogliga utbildningen av stort värde.

Vetenskapsakademien — som i sitt yttrande erinrar, att akademiens naturskyddskommitté beslutit livligt tillstyrka de åtgärder varom motionerats — instämmer i kommitténs beslut och åberopar till stöd för sådan tillstyrkan professor Hesselmanns utlåtande.

Utskottet.

De infortrade yttrandena torde otvivelaktigt giva vid handen, att det av motionärerna till inköp föreslagna området ur skogsvårds- och naturskyddssynpunkt är av synnerligen värdefull beskaffenhet. Det synes utskottet vara i hög grad önskvärt, att området skyddas från avverkningar, som kunna äventyra dess nuvarande speciella karaktär. Enda möjligheten att sålunda bevara området lär vara, att staten förvärvar detsamma. Skulle så äga rum, torde området, åtminstone icke för närvarande, behöva avsättas till nationalpark. Skogen synes, enligt vad i ärendet blivit upplyst, vara av sådan beskaffenhet, att viss sparsam avverkning lämpligen kan och bör äga rum. Ett statsinköp lär jämväl ekonomiskt kunna försvaras. Skogen kommer otvivelaktigt att lämna viss avkast-

ning, ehuru denna likväl ej, i synnerhet då den värdefullaste delen av skogen måste skyddas, kan väntas uppgå till sådan omfattning, att kapitalet nöjaktigt förräntas. Vid sidan härav måste emellertid beaktas, att skogen kommer att tjäna undervisningen, den forstliga och biologiska forskningen samt naturskyddsintresset.

Vissa skogsstatens tjänstemän hava framhållit, att det för staten skulle ställa sig mera ekonomiskt, om ej allenast det i motionen angivna skogsområdet utan hela hemmanet, varå området är beläget, inköptes. Huru därmed förhåller sig, kan icke nöjaktigt bedömas på grundval av det föreliggande utredningsmaterialet. Då frågor om markförvärv med anlåtande av domänfondens medel avgöras av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande, anser sig utskottet icke behöva närmare ingå på förenämnda spörsmål, vilket i allt fall torde bliva föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av motionen II:105 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen för sin del finner det önskvärt, att förenämnda skogsområde om cirka 51.77 hektar av hemmanet $\frac{7}{32}$ mantal Nyteboda nr 1 i Örkeneds socken av Kristianstads län inköpes av domänstyrelsen och därefter så förvaltas, att områdets karaktär i möjligaste mån bibehålles.

Stockholm den 7 maj 1935.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, August Nilsson, Carl Eriksson, Tjällgren, von Stockenström, Granath, Bengtsson* och *Sanne*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Hedlund* i Häste, *Uddenberg, Gustafson* i Kasenberg, *Andersson* i Löbbo, *Ericsson* i Sörsjön, *Osberg* och *De Geer*.
